

Ακρόαση
του Προέδρου της ΕΕΤ,
κ. Τάκη Αράπογλου,
στη Διαρκή Επιτροπή
Οικονομικών Υποθέσεων
της Βουλής των Ελλήνων

15 Φεβρουαρίου 2006

Αξιότιμες κυρίες και αξιότιμοι κύριοι Βουλευτές,

Ευχαριστώ για την πρόσκληση που μου απευθύνετε να παρουσιάσω ενώπιον της Επιτροπής σας για ακρόαση αναφορικά με μείζονα ζητήματα της ελληνικής οικονομίας και του χρηματοπιστωτικού της συστήματος.

Πριν αναφερθώ διεξοδικά στα ερωτήματα που τίθενται στη συνημμένη της πρόσκλησης επιστολή, επιτρέψτε μου μια σύντομη αναφορά στην ιδιαίτερα σημαντική θέση που έχει σήμερα το ελληνικό τραπεζικό σύστημα στην ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας, βάσει στοιχείων, τα οποία η δημόσια συζήτηση δεν έχει μέχρι σήμερα αναδείξει στην έκταση που τους αναλογούν.

- **Σύνολο άμεσα απασχολουμένων στο τραπεζικό σύστημα:** στο τραπεζικό σύστημα απασχολούνται σταθερά κατά τη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας περίπου 60.000 άτομα. Ο αριθμός αυτός δεν παρουσιάζει ουσιώδεις διακυμάνσεις. Στο εν λόγω σύνολο δεν υπολογίζονται οι έμμεσα απασχολούμενοι σε θυγατρικές επιχειρήσεις και εταιρείες.
- **Μισθοί και επιδόματα στο τραπεζικό σύστημα:** κατά τη διάρκεια του 2004 οι τράπεζες κατέβαλαν για τους εργαζομένους τους μισθούς, επιδόματα και εργοδοτικές εισφορές ύψους άνω των 3 δισ. ευρώ. Κατά συνέπεια, το μέσο κόστος απασχόλησης κάθε εργαζόμενου στο τραπεζικό σύστημα ανέρχεται σε 50.000 ευρώ, ποσό εξαιρετικά υψηλό για τις συνθήκες της ελληνικής οικονομίας.
- **Φόροι που καταβλήθηκαν από τις τράπεζες:** οι τράπεζες κατέβαλαν το 2004 περί τα 500 εκατ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 10% των φόρων εισοδήματος που κατέβαλε το σύνολο των νομικών προσώπων που φορολογούνται στην Ελλάδα.
- **Μερίσματα που πληρώθηκαν σε έλληνες και ξένους ιδιώτες και θεσμικούς επενδυτές:** οι τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα πλήρωσαν κατά τη διάρκεια του 2004 μερίσματα στους μετόχους-επενδυτές τους που υπερβαίνουν τα 700 εκατ. ευρώ.
- **Αριθμός μετόχων:**
 - Οι ιδιώτες επενδυτές υπερβαίνουν τους 1.100.000.
 - Οι αλλοδαποί θεσμικοί επενδυτές κατέχουν περίπου το 30% του μετοχικού κεφαλαίου των τραπεζών Εθνική, Alpha Bank, EFG Eurobank, Εμπορική και Πειραιώς. Αυτό αντιστοιχεί σε 12,2 δισ. ευρώ σε κεφαλαιοποίηση, τη μεγαλύτερη δηλαδή σε μέγεθος ξένη επένδυση στην Ελλάδα σε επίπεδο κλάδου.
- **Χρηματιστηριακή αξία εισηγμένων τραπεζών:** στις 10 Φεβρουαρίου 2006 η χρηματιστηριακή αξία των 14 εισηγμένων τραπεζών ανερχόταν σε 55 δισ. ευρώ, δηλαδή ποσοστό 39% επί του συνόλου των εισηγμένων εταιρειών στο Χρηματιστήριο Αθηνών.

Στη συνέχεια, θα αναφερθώ στα ερωτήματα που μου έχουν τεθεί.

Α. Άρνηση της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών να προχωρήσει στη διαπραγμάτευση και σύναψη κλαδικής σύμβασης εργασίας με την ΟΤΟΕ

Σύμφωνα με το Καταστατικό της (άρθρο 1, παρ. 3), αντίγραφο του οποίου σας υποβάλλω, η Ελληνική Ένωση Τραπεζών έχει ως σκοπό:

- την προαγωγή του ελληνικού τραπεζικού και εν γένει χρηματοπιστωτικού συστήματος και τη συμβολή στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας,
- τη διασφάλιση και εκπροσώπηση των ενδιαφερόντων και δικαιωμάτων των μελών της, και
- τη μέριμνα για το φιλικό διακανονισμό και την εξω-δικαστική επίλυση διαφορών μεταξύ των μελών της και προσώπων που συναλλάσσονται με αυτά.

Αντίθετα, σύμφωνα με τα ισχύοντα και σε αρκετά άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (σας υποβάλλω σχετικά συγκριτικό Πίνακα), η ΕΕΤ δεν είναι εργοδοτική οργάνωση, ούτε τυπικά ούτε ουσιαστικά, και δεν έχει αρμοδιότητα για τη σύναψη συλλογικών συμβάσεων εργασίας (Καταστατικό, άρθρο 1, παρ. 1).

Αυτός είναι εξάλλου ο λόγος για τον οποίο η πρόσκληση της ΟΤΟΕ για τη διαπραγμάτευση κλαδικής συλλογικής σύμβασης εργασίας, αντίγραφο της οποίας σας υποβάλλω επίσης, απευθύνεται, κατά πάγια πρακτική, σε όλες τις τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα, περιλαμβανομένης της Τράπεζας της Ελλάδος και των συνεταιριστικών τραπεζών, ανεξάρτητα αν αυτές είναι μέλη της ΕΕΤ ή όχι, με αίτημα την εξουσιοδότηση εκπροσώπων τους στις διαπραγματεύσεις. Στην ΕΕΤ η πρόσκληση κοινοποιείται από την ΟΤΟΕ απλώς για ενημέρωση.

Η απόφαση για την εξουσιοδότηση ή μη εκπροσώπων στις διαπραγματεύσεις με την ΟΤΟΕ λαμβάνεται κατά συνέπεια από κάθε τράπεζα ξεχωριστά.

Ειδικά σε ό,τι αφορά την απόφαση της Εθνικής Τράπεζας, επιτρέψτε μου να σας παραπέμψω στην ήδη δημοσιοποιημένη επιστολή/απάντηση της Τράπεζας προς την ΟΤΟΕ της 31ης Ιανουαρίου 2006, αντίγραφο της οποίας υποβάλλεται επίσης.

Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, είναι εύλογο ότι δεν νομιμοποιούμαι να λάβω θέση αναφορικά με τους λόγους για τους οποίους άλλες τράπεζες δεν προέβησαν στην εξουσιοδότηση εκπροσώπων.

Β. Διαφορά στα επιτόκια δανεισμού μεταξύ ελληνικών και ευρωπαϊκών τραπεζών ως προς το περιθώριο (spread) σε σχέση με το επιτόκιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Καταρχήν, η Ελληνική Ένωση Τραπεζών δεν συλλέγει στοιχεία αναφορικά με το περιθώριο των τραπεζικών επιτοκίων. Τέτοια στοιχεία συλλέγουν και δημοσιοποιούν η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και η Τράπεζα της Ελλάδος, όπου συχνά υπάρχει και ανάλυση των παραγόντων που εξηγούν την απόκλιση των επιτοκίων ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Εντούτοις, θα ήθελα να κάνω ορισμένες επισημάνσεις.

Ως γενική αρχή, τα ονομαστικά επιτόκια των τραπεζικών δανείων προς ιδιώτες και επιχειρήσεις μέσα στην ευρωζώνη συνεχίζουν να διαφέρουν μεταξύ των κρατών-μελών της. Η διαφοροποίηση αυτή οφείλεται στη συνδρομή πολλών παραγόντων, κοινός παρονομαστής των οποίων είναι το γεγονός ότι, ακόμα και μετά την έναρξη λειτουργίας της ευρωζώνης, πολλές από τις συνθήκες που διαμορφώνουν τους όρους λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος συνεχίζουν επίσης να διαφοροποιούνται αισθητά μεταξύ των κρατών-μελών. Σε αντίθεση λοιπόν με την αγορά βραχυχρόνιου χρέους και την αγορά των repos σε ευρώ οι οποίες είναι πλέον ενιαίες, ενιαία τραπεζική αγορά, με την έννοια της ύπαρξης ίδιων συνθηκών λειτουργίας των εθνικών τραπεζικών συστημάτων δεν υφίσταται, τουλάχιστον ακόμα. Σας υποβάλλω σχετικά την έκθεση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας *Indicators of financial integration in the euro area*, September 2005.

Η παρατήρησή σας, ότι το επιτόκιο αναφοράς με το οποίο δανείζει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα τις τράπεζες, στο πλαίσιο εφαρμογής της ενιαίας νομοματικής πολιτικής, είναι ενιαίο σε όλη την ευρωζώνη, είναι καταρχήν ορθή. Το εν λόγω επιτόκιο αποτελεί όμως το κατώφλι και μόνο των επιτοκίων δανεισμού των τραπεζών. Τα επιτόκια δανεισμού των τραπεζών στα επιμέρους κράτη-μέλη, καθώς και στις επιμέρους τράπεζες μέσα σε αυτά, συνεχίζουν να διαφοροποιούνται μέσα στην ευρωζώνη εξαιτίας διαφόρων παραγόντων, ορισμένοι από τους οποίους είναι εξωγενείς για το τραπεζικό σύστημα και ορισμένοι ενδογενείς. Στη συνέχεια θα αναφερθώ στους σημαντικότερους από αυτούς.

Βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν εν γένει τον καθορισμό των επιτοκίων

Εξωγενείς παράγοντες

Πιστοληπτική ικανότητα (credit rating) του κράτους όπου λειτουργούν οι τράπεζες. Όσο μεγαλύτερο είναι το χρέος ενός κράτους, η πιστοληπτική του ικανότητα αξιολογείται χαμηλότερα από τις αγορές, με αποτέλεσμα το Δημόσιο να επιβαρύνεται με υψηλότερα επιτόκια δα-

νεισμού. Το κόστος αυτό επιβαρύνει βέβαια κατά κανόνα και τις τράπεζες που λειτουργούν στο εν λόγω κράτος, όταν αυτές δανείζονται στις αγορές για την άντληση κεφαλαίων.

Πληθωρισμός. Στα κράτη με υψηλότερο πληθωρισμό το ονομαστικό επιτόκιο των τραπεζικών δανείων είναι υψηλότερο, ώστε να καλύπτεται η ζημία της τράπεζας που προκύπτει από τη μείωση της πραγματικής απόδοσης του δανείου.

Ρυθμιστικό πλαίσιο. Οι τράπεζες λειτουργούν μέσα σε ένα εξαιρετικά αυστηρό και λεπτομερές ρυθμιστικό πλαίσιο, το οποίο στις σύγχρονες οικονομίες έχει καθιερωθεί με στόχο την ικανοποίηση διαφόρων αιτημάτων πολιτικής (π.χ., διασφάλιση σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, προστασία καταναλωτών και μετόχων, καταπολέμηση οικονομικού εγκλήματος). Οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται στις τράπεζες σχετικά, όπως για παράδειγμα οι απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας και δημιουργίας προβλέψεων έναντι επισφαλών απαιτήσεων, συνιστούν λειτουργικό κόστος που κατά κανόνα μετακυλιέται στην πελατεία τους. Είναι λοιπόν προφανές ότι όσο μεγαλύτερες είναι οι επιβαρύνσεις και οι περιορισμοί που επιβάλλονται στις τράπεζες για την ικανοποίηση των εν λόγω αιτημάτων, τόσο μεγαλύτερη είναι και η επίδραση στη διαμόρφωση των επιτοκίων.

Ενδογενείς παράγοντες

Συνθήκες ανταγωνισμού καθώς και προσφοράς και ζήτησης δανειακών κεφαλαίων. Σε κάθε οικονομία της αγοράς το ύψος των επιτοκίων διαμορφώνεται κατά βάση σύμφωνα με τις συνθήκες ανταγωνισμού καθώς και προσφοράς και ζήτησης δανειακών κεφαλαίων, οι οποίες με τη σειρά τους διαμορφώνονται σε συνάρτηση με πολλούς επιμέρους παράγοντες (π.χ. διαθέσιμο εισόδημα, διοικητικοί περιορισμοί).

Πιστοληπτική ικανότητα κάθε τράπεζας. Αυτή αξιολογείται από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας σύμφωνα με διάφορα κριτήρια, όπως κυρίως το μέγεθος της, η φερεγγυότητά της και οι προοπτικές ανάπτυξής της.

Επάρκεια των παρεχόμενων εξασφαλίσεων και συνεπώς έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο. Αυτός ο παράγοντας δικαιολογεί το γεγονός ότι σε αντίθεση με τα επιχειρηματικά και τα στεγαστικά δάνεια, τα καταναλωτικά δάνεια που δεν έχουν καμία εξασφάλιση επιβαρύνονται με υψηλότερα επιτόκια, τόσο λόγω των αυξημένων δυνητικών επισφαλειών όσο και λόγω του γεγονότος ότι γι' αυτόν το λόγο απαιτούνται αυξημένες προβλέψεις ιδίων κεφαλαίων βάσει των εποπτικών κανόνων.

Λειτουργικό κόστος κάθε υπηρεσίας ή προϊόντος. Ο παράγοντας αυτός δικαιολογεί τις διαφορές που υφίστανται ιδίως ανάμεσα στις κάρτες (που έχουν υψηλό κόστος διαχείρισης) και τις υπόλοιπες κατηγορίες καταναλωτικών δανείων.

Τι ισχύει σήμερα στην ευρωζώνη

Επιτόκια δανείων: Σύμφωνα με την έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2004, αντίγραφο της οποίας σας υποβάλλω, η σύγκλιση των ονομαστικών τραπεζικών επιτοκίων δανεισμού ανάμεσα στην Ελλάδα και τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ευρωζώνης είναι διαρκής κατά τα τελευταία έτη, αποτέλεσμα κυρίως της βελτίωσης των μακροοικονομικών συνθηκών της χώρας, της ενίσχυσης των συνθηκών ανταγωνισμού στο τραπεζικό σύστημα και της ανάπτυξης αποτελεσματικών μηχανισμών από τις τράπεζες για τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου. Η παρατήρηση αυτή ισχύει σε όλους τους επιμέρους τομείς χρηματοδότησης, δηλαδή:

- την επιχειρηματική πίστη (η οποία αντιστοιχεί στο 55% του συνόλου των δανείων),
- τη στεγαστική πίστη (η οποία αντιστοιχεί στο 30% του συνόλου των δανείων), όπου οι υφιστάμενες διαφορές ούτως ή άλλως είναι ελάχιστες,
- την καταναλωτική πίστη (η οποία αντιστοιχεί μόνο στο 15% του συνόλου των δανείων), όπου παρατηρούνται μεν αποκλίσεις από το μέσο όρο για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, σε ορισμένα όμως κράτη-μέλη τα επιτόκια είναι υψηλότερα από ό,τι στην Ελλάδα (σας υποβάλλω σχετικά πρόσφατο διαφημιστικό φυλλάδιο βρετανικής τράπεζας, όπου διαφημίζονται κάρτες με επιτόκια άνω του 16%).

Από τον Πίνακα 1 που παρατίθεται στο σημείωμα που σας υποβάλλω, προκύπτει ότι η διαφορά ανάμεσα στα τραπεζικά επιτόκια δανεισμού στην Ελλάδα και αυτά που ισχύουν κατά μέσο όρο στην ευρωζώνη για όλες τις κατηγορίες των νέων δανείων έχει διαμορφωθεί σε επίπεδα που κυμαίνονται από 0,1% έως 2,64%, για τους λόγους που θα αναφερθούν στη συνέχεια. Σε σύγκριση δε με τα στοιχεία του Πίνακα 2, που αναφέρεται στο σύνολο των υφισταμένων υπολοίπων (από παλαιά και νέα δάνεια) προκύπτει η ταχεία αποκλιμάκωση τα τελευταία χρόνια στα επιτόκια καταναλωτικής πίστης, που ήταν και τα σχετικά υψηλότερα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Επιτόκια (%) ΝΕΩΝ δανείων σε ευρώ προς νοικοκυριά κατοίκους της ζώνης του ευρώ

Νοέμβριος 2005		ΕΛΛΑΔΑ	ΕΥΡΩΖΩΝΗ	ΔΙΑΦΟΡΑ
Καταναλωτικά δάνεια	Επιτόκιο κυμαινόμενο ή σταθερό έως 1 έτος (floating rate or up to 1 year initial rate fixation)	8,28	6,74	1,54
	Επιτόκιο σταθερό άνω του ενός και έως 5 έτη (over 1 and up to 5 years initial rate fixation)	8,97	6,33	2,64
	Επιτόκιο σταθερό άνω των 5 ετών (over 5 years initial rate fixation)	8,41	7,84	0,57
Στεγαστικά δάνεια	Επιτόκιο κυμαινόμενο ή σταθερό έως 1 έτος (floating rate or up to 1 year initial rate fixation)	3,88	3,38	0,5
	Επιτόκιο σταθερό άνω του ενός και έως 5 έτη (over 1 and up to 5 years initial rate fixation)	4,95	3,69	1,26
	Επιτόκιο σταθερό άνω των 5 και έως 10 έτη (over 5 and up to 10 years initial rate fixation)	5,80	3,97	1,83
	Επιτόκιο σταθερό άνω των 10 ετών (over 10 years initial rate fixation)	4,09	3,96	0,13
Λοιπά δάνεια	Επιτόκιο κυμαινόμενο ή σταθερό έως 1 έτος (floating rate or up to 1 year initial rate fixation)	6,2	4,00	2,2

Πηγές: 1. Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας ΤτΕ, Ιανουάριος 2006
2. European Central Bank: Euro Area MFI Interest Rate Statistics, December 2005

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Επιτόκια (%) στα ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΑ υπόλοιπα δανείων σε ευρώ προς νοικοκυριά κατοίκους της ζώνης του ευρώ

Νοέμβριος 2005		ΕΛΛΑΔΑ	ΕΥΡΩΖΩΝΗ	ΔΙΑΦΟΡΑ
Καταναλωτικά δάνεια	Έως 1 έτος (up to 1 year)	12,35	7,88	4,47
	Άνω του ενός και έως 5 έτη (over 1 and up to 5 years)	9,99	6,77	3,22
	Άνω των 5 ετών (over 5 years)	8,38	5,7	2,68
Στεγαστικά δάνεια	Έως 1 έτος (up to 1 year)	5,00	4,51	0,49
	Άνω του ενός και έως 5 έτη (over 1 and up to 5 years)	5,17	4,17	1
	Άνω των 5 ετών (over 5 years)	4,73	4,53	0,2

Πηγές: 1. Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας ΤτΕ, Ιανουάριος 2006
2. European Central Bank: Euro Area MFI Interest Rate Statistics, December 2005

Επιτόκια καταθέσεων: τα ονομαστικά επιτόκια των τραπεζικών καταθέσεων στην Ελλάδα είναι πλέον, ειδικά προς τους ιδιώτες, υψηλότερα από το μέσο όρο της ευρωζώνης για όλες τις χρονικές διάρκειες, ενώ και για τις επιχειρήσεις κυμαίνονται στο μέσο όρο. Ο Πίνακας 3 του σημειώματος που υποβάλλω περιέχει τα σχετικά στοιχεία και τις πηγές τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3							
Επιτόκια (%) καταθέσεων όλων των πιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα και την ευρωζώνη για νέες καταθέσεις νοικοκυριών σε ευρώ (μέσοι όροι ετησίως)							
ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ		Νοέμβριος 2004			Νοέμβριος 2005		
		Καταθέσεις μιας ημέρας	Έως 1 έτος	Άνω του 1 έτους και έως 2 έτη	Καταθέσεις μιας ημέρας	Έως 1 έτος	Άνω του 1 έτους και έως 2 έτη
	ΕΛΛΑΔΑ	0,95	2,36	1,83	0,9	2,27	2,79
ΕΥΡΩΖΩΝΗ	0,68	1,94	2,01	0,7	2,01	2,34	

Πηγές: 1. Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας ΤτΕ, Ιανουάριος 2006
2. European Central Bank: Euro Area MFI Interest Rate Statistics, December 2004 and 2005

Τι δικαιολογεί την απόκλιση των ελληνικών επιτοκίων. Με βάση τα προαναφερθέντα, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το όποιο υψηλότερο περιθώριο ονομαστικών τραπεζικών επιτοκίων στην Ελλάδα σε σχέση με το μέσο όρο της ευρωζώνης δικαιολογείται με βάση όλους τους προαναφερθέντες παράγοντες και δεν οφείλεται στην έλλειψη συνθηκών ανταγωνισμού όπως συχνά αναφέρεται. Είναι δε προφανές ότι η άμβλυση της επίδρασης των παραγόντων αυτών τα επόμενα χρόνια θα έχει καθοριστική συμβολή στην περαιτέρω μείωση του περιθωρίου των επιτοκίων. Ειδικότερα:

- Η πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας είναι υψηλή μεν, συγκριτικά όμως από τις χαμηλότερες στην ευρωζώνη λόγω του σχετικά υψηλού χρέους της χώρας. Σας υποβάλλω σχετική αναφορά της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.
- Ο πληθωρισμός στην Ελλάδα είναι από τους υψηλότερους στην ευρωζώνη και κυμαίνονταν το 2005 1,3% πάνω από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 (σας υποβάλλω απόσπασμα από σχετικό στατιστικό δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος).
- Το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών στην Ελλάδα, το οποίο πλέον διαμορφώνεται σε πολύ μεγάλο βαθμό υπό την επίδραση του κοινοτικού δικαίου, είναι εξαιρετικά αυστηρό, σε πολλές δε περιπτώσεις αυστηρότερο από ό,τι επιβάλλουν οι σχετικές κοινοτικές Οδηγίες. Ειδική αναφορά πρέπει να γίνει επίσης και στο γεγονός ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, λίγες βέβαια, το ελληνικό ρυθμιστικό πλαίσιο δεν έχει ακόμα προσαρμοστεί στις σύγχρονες συνθήκες λειτουργίας των οικονομικά αναπτυγμένων αγορών. Ενδεικτικά ως αναφερθεί ότι στη χώρα μας:

- οι περιορισμοί που έχουν καθιερωθεί από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα δεν επιτρέπουν στην εταιρεία ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ να αναπτύξει πλήρως το σύστημα συγκέντρωσης κινδύνων βάσει του οποίου καθίσταται δυνατός ο επακριβής προσδιορισμός της πιστοληπτικής ικανότητας κάθε πελάτη των τραπεζών βάσει ιστορικών στοιχείων (σας υποβάλλω σχετικά Απόφαση της Αρχής),
- το χρονικό διάστημα που απαιτείται, κατά μέσο όρο, για την είσπραξη των απαιτήσεων των τραπεζών από επισφαλή δάνεια μέσω της δικαστικής οδού είναι αισθητά μεγαλύτερο από αυτό άλλων κρατών-μελών της ευρωζώνης, ενώ αντίστοιχα αυξημένο είναι και το κόστος της σχετικής διαδικασίας.
- Οι συνθήκες ζήτησης και προσφοράς στην ελληνική τραπεζική αγορά είναι διαφορετικές στους επιμέρους τομείς δανειακής δραστηριότητας.
 - Η αγορά δανείων σε μεγάλες επιχειρήσεις λειτουργεί στην Ελλάδα περισσότερο από 30 χρόνια με τη σημερινή της μορφή, έχει ωριμάσει, οι μεγάλες εταιρείες δεν είναι πολλές και η ζήτηση δανείων από αυτές έχει εδώ και χρόνια σταθεροποιηθεί. Κατά συνέπεια, οι τράπεζες προσπαθώντας να αναπτύξουν τις εργασίες τους στον τομέα αυτόν έχουν μειώσει το περιθώριο δανεισμού τους, τόσο πολύ μάλιστα που σε πολλές περιπτώσεις τα περιθώρια δανεισμού μεγάλων επιχειρήσεων είναι χαμηλότερα κατά πολύ των περιθωρίων που δανείζονται διεθνείς εταιρείες με πολύ υψηλότερη πιστοληπτική ικανότητα.
 - Αντίθετα, η αγορά των καταναλωτικών δανείων είναι μια σχετικά νέα αγορά, αφού η καταναλωτική πίστη απελευθερώθηκε πλήρως στην Ελλάδα μόλις πριν από 3 χρόνια με σχετική Πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος. Η ζήτηση για αυτήν την κατηγορία δανείων, σε αντιδιαστολή με τα δάνεια προς μεγάλες επιχειρήσεις, είναι συνεπώς εύλογα μεγάλη και δεν έχει ακόμα κορεστεί. Όσο η αγορά ωριμάζει και η ζήτηση μειώνεται, όπως ήδη διαφαίνεται, τα περιθώρια θα αρχίσουν να μειώνονται ακόμα περισσότερο.
- Οι ελληνικές τράπεζες έχουν, κατά μέσο όρο και κατά περίπτωση, χαμηλότερη πιστοληπτική ικανότητα από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές, λόγω ιδίως μικρότερου μεγέθους, και ορισμένες εξ αυτών λόγω παλαιών μη εξυπηρετούμενων δανείων. Σχετικά στοιχεία υπάρχουν στην υποβληθείσα έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2004, σελ. 350. Συνεπώς, το μέσο κόστος δανεισμού τους είναι, κατά μέσο όρο, μεγαλύτερο από το κόστος που έχουν τράπεζες του εξωτερικού, κυρίως δε εκείνες που λειτουργούν σε μεγαλύτερες αγορές.
- Σε ό,τι αφορά ειδικά την καταναλωτική πίστη, οι μηχανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειοδοτούμενων έχουν εξελιχθεί ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια στο σύνολο του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Οι προαναφερθέντες όμως περιορισμοί που θέτει το ρυθμιστικό πλαίσιο αναφορικά με την πλήρη ανάπτυξη του συστήματος συγκέντρωσης κινδύνων της εταιρείας ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ συνεχίζουν να αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα στην αποτελεσματικότητά τους.

Γ. Πολιτική δανεισμού-επιτοκίων και υπερδανεισμός των ελληνικών νοικοκυριών-δανειοληπτών

Πέραν των προβληματισμών που ανέπτυξα προηγουμένως αναφορικά με τους παράγοντες που καθορίζουν εν γένει την επιτοκιακή πολιτική των τραπεζών, πιστεύω να είναι κατανοητό ότι ως Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος της Εθνικής Τράπεζας δεν νομιμοποιούμαι να αναφερθώ στο θέμα της πολιτικής δανεισμού και επιτοκίων ειδικά της Εθνικής Τράπεζας, η ανάλυση της οποίας λαμβάνει χώρα κατά τη Γενική Συνέλευση των μετόχων της.

Πιστεύω επίσης να είναι κατανοητό ότι η ιδιότητά μου ως Προέδρου της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών δεν μου επιτρέπει να γνωρίζω την πολιτική δανεισμού οποιασδήποτε άλλης τράπεζας εκτός από την Τράπεζα που διοικώ. Τα συναφή ζητήματα ουδέποτε έχουν αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης στα όργανα διοίκησης της ΕΕΤ, δεδομένου ότι δεν εμπίπτουν στον καταστατικό σκοπό της.

Σε ό,τι αφορά εξάλλου το ζήτημα του υπερδανεισμού, ως Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος της Εθνικής Τράπεζας δεν έχω στη διάθεσή μου στοιχεία που να δικαιολογούν τον όρο «υπερδανεισμός», έννοια η οποία ούτως ή άλλως δεν μπορεί να οριοθετηθεί επακριβώς. Επιπλέον, ως Πρόεδρος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών σας ενημερώνω ότι η ΕΕΤ ούτε συλλέγει ούτε επεξεργάζεται στατιστικά στοιχεία στην εν λόγω θεματική ενότητα. Η παρακολούθηση της κατάστασης της ελληνικής οικονομίας αποτελεί αρμοδιότητα της Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία δημοσιοποιεί σχετικά στατιστικά στοιχεία σε τακτά χρονικά διαστήματα. Επιτρέψτε μου όμως και στο σημείο αυτό να προβώ σε ορισμένες επισημάνσεις.

Η πρόσφατη, σημαντική πράγματι, αύξηση της ζήτησης για υπηρεσίες καταναλωτικής και στεγαστικής πίστης στην Ελλάδα είναι εύλογη συνέπεια του γεγονότος ότι:

- ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας παραμένει, χρόνια τώρα, σταθερά υψηλός, συνεπώς τα διαθέσιμα εισοδήματα, κατά μέσο όρο, αυξάνονται,
- η καταναλωτική πίστη στη χώρα μας ήταν, όπως προαναφέρθηκε, μέχρι το 2003 διοικητικά περιορισμένη, με αποτέλεσμα η άρση των περιορισμών να δώσει τη δυνατότητα στα νοικοκυριά να κάνουν χρήση της ελευθερίας πρόσβασης σε αυτήν,
- τα επιτόκια της στεγαστικής πίστης είναι σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, δίνοντας τη δυνατότητα σε νοικοκυριά που δεν έχουν άλλες εναλλακτικές λύσεις να αποκτήσουν ιδιόκτητη στέγη.

Αν οι οικονομικές συνθήκες δεν το επέτρεπαν, δεν θα υπήρχε τόσο μεγάλη ζήτηση για τραπεζικά δάνεια. Με δεδομένο ότι υπάρχει ζήτηση, οι τράπεζες είναι εύλογο να προσφέρουν στα νοικοκυριά που το επιθυμούν υπηρεσίες οι οποίες, όταν επικρατεί σύνεση, συμβάλλουν καθοριστικά στη βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου. Επισημαίνεται μάλιστα σχετικά ότι υψηλοί ρυθμοί αύξησης της ζήτησης καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων παρατηρούνται σε ολόκληρη την ευρωζώνη (36% για την περίοδο 1998-2004). Σας υποβάλλω σχετικά τη μελέτη της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας European Central Bank: *EU banking structures*, October 2005, σελ. 34.

Υπάρχει βέβαια ένα μικρό ποσοστό νοικοκυριών που κάνει κατάχρηση της ελευθερίας πρόσβασης στην αγορά, υπερεκτιμώντας τις δυνατότητές του, ενώ ταυτόχρονα οι τράπεζες δεν έχουν πλήρη ενημέρωση από το σύστημα συγκέντρωσης κινδύνων για να ελέγξουν τα παρεχόμενα από αυτούς στοιχεία λόγω των περιορισμών που προανέφερα. Δυστυχώς δε, υπάρχουν και οι κατά σύστημα κακοπληρωτές, το ποσοστό των οποίων παραμένει πάντως χαμηλό.

Η Εθνική Τράπεζα είναι ιδιαίτερα προσεκτική κατά τη χορήγηση καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων, το οποίο αποδεικνύεται από το γεγονός ότι απορρίπτει το 40% των υποβαλλομένων αιτήσεων με κριτήριο τη δανειοληπτική ικανότητα κάθε πελάτη:

- κατ' εφαρμογή συναφών υποδείξεων της Τράπεζας της Ελλάδος για έλεγχο του ύψους του δανεισμού κάθε καταναλωτή ως ποσοστού του εισοδήματός του, και
- βάσει πληροφόρησης που αντλείται από τα συστήματα της εταιρείας ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ, η οποία αξιολογείται με βάση τα εσωτερικά συστήματα της Τράπεζας.

Είναι προφανές ότι οι τράπεζες δεν επιθυμούν να συγκεντρώνουν επισφαλείς απαιτήσεις, διότι οι απαιτήσεις αυτές, σύμφωνα και με τους νέους κανόνες της Επιτροπής της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια (Basle II) συνεπάγονται την υποχρέωση διακράτησης περισσότερων ιδίων κεφαλαίων και σχηματισμού προβλέψεων.

Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να αποδεχθούμε ότι, όπως σε κάθε ελεύθερη οικονομία της αγοράς, έτσι και στην Ελλάδα οι δανειολήπτες είναι εκείνοι που έχουν την τελική ευθύνη της επιλογής τους να προβούν σε δανεισμό, πόσω μάλλον αφού το επίπεδο της πληροφόρησης που τους παρέχεται από τις τράπεζες βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας ανταποκρίνεται πλέον στα υψηλότερα επίπεδα προστασίας που ισχύουν στην ευρωζώνη.

Από τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος προκύπτουν επίσης τα ακόλουθα σημαντικά συμπεράσματα:

- η έκταση της προσφυγής στον τραπεζικό δανεισμό αποτελεί θετική συνάρτηση του ύψους των εισοδημάτων και του πλούτου των νοικοκυριών,

- η δυνατότητα εξυπηρέτησης των δανείων για τη μεγάλη πλειοψηφία των νοικοκυριών βρίσκεται εντός των δυνατοτήτων τους,
- η συντριπτική πλειονότητα των νοικοκυριών δεν αντιμετωπίζει δυσκολίες εξυπηρέτησης του χρέους τους,
- το ύψος των δανείων προς νοικοκυριά (στεγαστικά και καταναλωτικά) ως ποσοστό του ΑΕΠ παραμένει το χαμηλότερο στην ευρωζώνη – 32,5% στην Ελλάδα έναντι 51,4% κατά μέσο όρο στην ευρωζώνη τον Αύγουστο του 2005 (ενδεικτικά αναφέρεται ότι στις Σκανδιναβικές χώρες ο προαναφερθείς λόγος υπερβαίνει το 100%),
- το 51,6% των νοικοκυριών στην Ελλάδα δεν έχει συνάψει απολύτως καμία δανειακή σύμβαση με τράπεζα.

Σας υποβάλλω σχετικά άρθρο δημοσιευμένο στο *Οικονομικό Δελτίο* της Τράπεζας της Ελλάδος (Αύγουστος 2005, σελ. 15-40).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης το γεγονός ότι, μολονότι το ποσοστό δανεισμού αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς σε ετήσια βάση, οι έλληνες ιδιώτες και οι ελληνικές επιχειρήσεις αποταμίευσαν, κατά τη διάρκεια του 2005, 55 δισεκατομμύρια ευρώ περισσότερα από ό,τι δανείστηκαν. Το αντίστοιχο ποσό το 2004 ήταν 40 δισ. ευρώ, δηλαδή ετήσια αύξηση 25%. Σας υποβάλλω σχετικά στατιστικά στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος.

Κατά την πρόσφατη αξιολόγηση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στο πλαίσιο του Financial Stability Assessment Program που διενεργεί, ο διεθνής οργανισμός δεν επεσήμανε ιδιαιτερότητες, με βάση τα διεθνή και ευρωπαϊκά δεδομένα, στο φαινόμενο της αύξησης των δανείων προς τα νοικοκυριά στη χώρα μας. Σας υποβάλλω σχετικά την έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, IMF Country Report No. 06/6: Greece: *Financial System Stability Assessment*, January 2006.

Λόγω πάντως της ιδιαίτερης σημασίας που έχει αποδοθεί στο εν λόγω θέμα, η εταιρεία ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ, σε συνεργασία με την ΕΕΤ, ανέθεσαν στον ΙΟΒΕ την εκπόνηση σχετικής μελέτης, τα πορίσματα της οποίας θα δημοσιοποιηθούν σε σύντομο χρονικό διάστημα.